

Är moderat politik moderat politik?

- en kortrapport om trovärdighet

**FRIA
MODERATA
STUDENTFÖRBUNDET**

Förord

När moderaterna träffas för partistämman denna gång så är idéerna i fokus. Det tycker vi är bra. För den som är engagerad politiskt står det dock klart att det också finns en annan sida av politiken. Även om idéerna är grunden för det politiska uppdraget så krävs det en praktisk politik för att förverkliga dem. För vad spelar det för roll om moderata samlingspartiet under 2001 års stämman antar ett perfekt idéprogram om de lokala företrädarna under kommande mandatperioder agerar stick i stäv med de idéer partiet har enats om?

Denna rapport tar upp en handfull exempel på moderata politiker som förlorat orienteringen. Det finns fler exempel. Det genomgående mönstret är dock att många moderater vill väl, men ser inte vilket av olika värden som är viktigast. Vi vill bidra till bättre orientering genom den här rapporten. Vi kan även bidra med en kompass innan läsningen börjar: den stavas f - r - i - h - e - t.

Om den tas till utgångspunkt för framtida orientering tror vi att det är större chans att moderaterna hittar rätt.

Fria Moderata Studentförbundets presidium

Augusti 2001

Inledning

Moderat politik bör vara moderat politik. Ändå händer det att moderata företrädare från tid till annan gör bedömningen att vissa projekt är så pass angelägna att de måste realiseras genom det lokala politiska beslutsfattandet – trots att det strider mot de grundläggande värderingarna. Det kan vara sociala hänsynstaganden, ekonomiskt kortsiktiga analyser eller sviktande popularitet som ligger bakom de förvanskningar av det moderata budskapet som då och då röstas igenom i de moderatledda politiska församlingarna i landet. Men bara för att det finns moderater som står bakom voterings utfall innebär inte det att det blir moderat politik.

Exemplen är alltför många. Kommuner driver bolag och äger bostäder, lokala politiker förespråkar skattehöjningar och vill stänga friskolor. Detta är inga ovanligheter i svensk politik men det är icke desto mindre upprörande är när dessa ståndpunkter förs fram av företrädare för det parti som strävar efter att framstå som den främsta försvararen av marknadsekonomins överlägsenhet och individens rätt till sin frihet.

Det finns all anledning att påtala de tillfällen då partiets företrädare, oberoende av deras positioner, gör fel val eller fel prioriteringar. De som kan känna sig träffade kan med största säkerhet framhålla alla de goda syften som låg bakom de missbedömningar som kom att resultera i ett moderat beslut innehållande icke-moderat politik. Oberoende av hur många goda skäl det fanns till att kompromissa om partiets ideologiska föresatser vid det enskilda tillfället, finns det ingenting som säger att dessa inte kommer att vara färre vid nästa tillfälle ett impopulärt beslut väntar.

Långsiktig trovärdighet börjar med kortsiktig principfasthet. Allt annat framstår som godtyckligt och illa övervägt för den moderata väljarkåren.

Visserligen är det ett känt faktum att det efter mångårigt socialdemokratiskt maktmonopol i större delen av landet finns ett stort utrymme för reformer och nytänkande. Moderaterna bör vara ett levande parti med en högljudd intern debatt och med ett sinne tillvänt förändring. Men det är en viktig skillnad på att framföra nya uppslag och på att bidra till att införa nya värderingar.

Att skilja på de politiska principer som skall vägleda det moderata partiet och den politik som faktiskt genomförs innebär inte att man tar sitt ansvar i den lokala församlingen. När förtroendevalda moderater medvetet gör avsteg från sin moderata övertygelse för att bidra till att annan politik realiserar gör de två separata ställningstaganden samtidigt. De sviker sina väljares förtroende i det lokala samhälle som får utstå beslutets verkningar. Men viktigare är att de är beredda att kohandla med de idéer som utgör grunden för partisammanslutningen. Politik får aldrig tillåtas bli en läpparnas bekännelse. Att torgföra en politisk roll vart fjärde år för att under mellanvalsperioden realisera en annan innebär inte att man har dubbelt så mycket moral: det tyder på dubbelmoral.

Varje gång en moderat företrädare inte håller sitt utlovade mått måste det uppmärksammas av andra som vet bättre. Moderat politik bör vara moderat politik.

Moderata majoriteter höjer skatten

Moderaternas idéer utgår från varje människas rätt att i frihet skapa sitt eget liv. Ur detta följer att politikens omfattning bör vara starkt begränsad. Endast när marknader, frivilliga gemenskaper och individer kommer till korta bör det offentliga gripa in för att ge stöd och ställa saker till rätta. Denna moderata vision avviker kraftigt från dagens svenska politiska situation. I vårt land är det undantag snarare än regel att människor antas kunna klara sig själva och lösa sina individuella och gemensamma problem i frivillig samverkan. Paternalism, höga skatter och en allt för direkt politisk styrning av ekonomin är alla tydliga tecken på denna utbredda misstro mot vuxna människors egna beslut och önskningsar. Därför kan det inte råda någon tvekan om vilken uppgift de förtroendevalda moderaterna står inför. Den stora staten ska motarbetas för att bereda plats åt individ, familj och det större civila samhället.

Naturligtvis förhindrar den politiska verkligheten ofta ett kompromisslöst motstånd mot varje form av offentlig expansion och reglering. Vägen mot friheten kan inte vara en principfråga, åtminstone inte så länge man tvingas in i förhandlingar med politiker som har helt andra mål och visioner. En egen politisk majoritet för moderaterna skulle förstås ställa situationen i en helt annan dager. I ett sådant läge finns det all anledning att sänka skatter och avskaffa hinder och regleringar. Någonting annat vore obegripligt.

Tyvär tvingas man konstatera att i två av de tre kommuner där moderaterna har egen majoritet, har denna speciellt fördelaktiga situation utnyttjats till att höja skatten. I Danderyd passade moderaterna nyligen på att höja kommunalskatten med 65 öre, medan deras partivänner i Täby nöjde sig med en skattehöjning på 60 öre. Skattehöjningen i Täby kom knappast som någon överraskning för kommunens invånare – i fjol höjdes skatten med 1 krona och för två år sedan

var höjningen 95 öre. I både Danderyd och Täby anser de moderata makthavarna tydligen att individ och familj har getts ett för stort ekonomiskt utrymme.

Standardorsäkten för skattehöjningar i moderata kommuner brukar bestå av svepande hänvisningar till det kommunala utjämningsystemet. Detta system, som tvingar varje invånare i Danderyd att betala 14 602 kronor till andra kommuner och som dränerar Täby på 22 procent av sina skatteintäkter, är naturligtvis fullständigt oacceptabelt. Att utjämningsystemet dessutom underminerar det grundlagsfästa kommunala självstyret är ytterligare ett starkt skäl för att eftersträva dess snara avskaffande. Men sådana missförhållanden kan inte skylas över det uppenbara ekonomiska faktum att varken Danderyd eller Täby hade behövt höja sin kommunalskatt för att finansiera sina ökande bidrag till resten av landet. I båda kommunerna har skatteintäkterna vuxit snabbare än utbetalningarna till det kommunala utjämningsystemet.

Jämfört med förra året är den ytterligare belastningen av ökad Robin Hood-skatt och minskade statsbidrag 42 miljoner kronor i Danderyd och 120 miljoner kronor i Täby. Samtidigt innebär inkomstökningarna i dessa båda kommuner att Danderyd skulle ha fått in ytterligare 53 miljoner kronor och Täby ytterligare 157 miljoner kronor även om de inte hade höjt skatten. Vid en närmare betraktelse duger alltså inte det kommunala utjämningsystemet som ursäkt för skattehöjningar i de båda kommunerna. Moderater med egen politisk majoritet har helt enkelt prioriterat ordinär kommunal verksamhet framför invånarnas frihet och självständighet. När medelinkomsttagaren i helt moderatstyrda kommuner betalar nästan hälften av sin inkomst i skatt är det något som är riktigt fel. Det kan inte vara så att moderaternas idéer om ett fritt samhälle endast kan förverkligas genom att 16,83 procent av inkomsterna i Danderyd och

17,53 procent av inkomsterna i Täby samlas in till dessa kommuners olika verksamheter.

Det är hög tid att moderaterna i Danderyd och Täby börjar leva som de lär och beslutar om rejäla skattesänkningar. Endast så kan man med bibehållen trovärdighet förespråka de visioner och idéer som är moderaternas. Moderat politik bör vara moderat politik – även i Danderyd och Täby.

Alternativa moderater i Mörbylånga

Onsdagen den 15 augusti kunde såväl statliga som kommersiella TV-nyheter meddela att moderatstyrda Mörbylånga kommun motsätter sig etablering av en friskola.

Skolnämndens ordförande Hedy Johansson (m) intervjuades, och inledde med att som en ideologiskt medveten moderatpolitiker berätta att konkurrens är bra. Man skulle kunna tro att hon följde partilinjen även när det kommer till konkurrensutsättning av en del offentligt ombesörjda verksamheter – så som exempelvis kommunala skolor visavi friskolor.

Så var dock icke fallet, utan tvärtom följde en redogörelse om att konkurrensen i just detta fall skulle bli alltför dyrbar, varför hon sade nej till att låta en friskola starta i kommunen. Den (enda) kommunala skola som existerar i Mörbylånga skulle kanske komma att se ett flöde av elever från den kommunala skolan till friskolan, vilket av allt att döma var en obehaglig tanke för den moderata nämndordföranden. I sin demografiska kristallkula hade Johansson nämligen sett att det totala elevunderlaget i framtiden kunde komma att vika, varför det bara skulle finnas plats för en skola i kommunen – och den skolan skall i så fall

naturligtvis vara kommunal. På något annat sätt går det inte ens en välvillig dag att tolka moderaten Johansson.

Elevers valfrihet, konkurrensutsatt offentlig verksamhet och minskad centralism får med Johanssons ord inte ”kosta hur mycket som helst”. Uppenbarligen menar hon att motsatserna – ingen valfrihet, kvarvarande offentligt utbildningsmonopol, mer överhet – däremot får ”kosta hur mycket som helst”. Socialdemokrater och andra valfrihetsfientliga samfund torde jubla över denna draghjälp, lagom till den begynnande valrörelsen och allt.

Moderat politik går ut på att tillåta och skapa möjligheter för alternativ att utvecklas, och om möjligt överföra offentlig verksamhet till icke-offentlig regi – även på skolområdet. Moderat politik bör vara moderat politik – även i Mörbylånga.

Moderata hyror i Österåker

Österåkers kommun styrs av en moderatledd borgerlig koalition. I Österåker finns ett kommunalt fastighetsbolag, Armada Fastighets AB. Intressant nog används det bland annat till att uppnå budgetbalans, genom att det beordras ge hyresrabatter till kommunen när de budgeterade kostnaderna annars skulle överstiga intäkterna.

En av frågorna moderaterna drev i valet var att kommunens långfristiga skuldsättning skulle minskas, bland annat genom utförsäljning av förmögenheter i kommunala bolag såsom Armada Fastighets AB. Företaget har emellertid inte sålts ut, istället har beståndet av kommersiella fastigheter expanderats.

När Stockholms läns landsting ville sälja Åkersberga sjukhus, där kommunen hyrde runt hälften av ytan, så var det ett köptillfälle man inte kunde ignorera. Det blev roligare att leka entreprenör än att vara kommunpolitiker som lovat att minska på ägandet av kommersiella lokaler. Utan någon diskussion om vilken typ av lokaler som kommunen borde äga, eller något mera djuplodande beslutsunderlag, beslöts att låta Armada handla lite fler lokaler för en kostnad av cirka 100 miljoner. Den lokala moderatledningen brydde sig inte ens om att fundera kring vad som var moderat politik eller varför halva den moderata gruppen var motståndare till beslutet, viktigare var att undvika ”risken” att privata intressenter kunde bli hyresvärdar för kommunal verksamhet. Då kanske kommunen fortsättningsvis inte skulle kunna lita på att få hyresrabatt om man inte lyckas hålla de övriga utgifterna under kontroll. Att skattebetalarna skulle få betala mer oavsett vilken lösning som användes i den kreativa bokföringen var mindre intressant. Bara budgeten gav sken av att vara balanserad.

Kommunala fastighetsbolag är en alltför vanlig företeelse och den borgerliga majoriteten i Österåkers agerande är kanske inte så ovanlig. Det betyder inte att det borde vara moderat politik. För att citera moderaterna i Österåkers lokala handlingsprogram från 1998: ”Kommuner skall inte använda skattemedel och sin maktställning till att konkurrera med medborgarnas företagande”. Vidare skriver österåkersmoderaterna att de vill ”pröva möjligheter att successivt överföra Armadas bestånd av kommunala lokaler från bolaget till den sektor inom kommunen som brukar dem [...] [samt i övrigt] avveckla det kommunala ägandet av kommersiella lokaler [...] [och] i samråd med de boende sälja bostadsdelen av kommunens helägda fastighetsbolag Armada till de boende, till bostadsrätter eller till privata fastighetsförvaltare”.

I moderaternas nationella handlingsprogram från 1993 står att läsa ”En utveckling mot att kommunerna i företagsliknande former etablerar sig på konkurrensutsatta marknader, eller fortsätter verksamheten i egen regi på områden där, privata alternativ kan uppstå, måste bestämt avvisas”. Vidare ska ”Kommunala verksamheter [...] endast i undantagsfall bolagiseras och då främst som förberedelse till att de privatiseras. Bedrivs en verksamhet redan i kommunal bolagsform är detta i allmänhet ett tecken på att den kan privatiseras”. Moderatledningen i Österåker borde nog läsa dessa texter en gång till innan de ber om väljarnas förtroende i nästa val.

Moderaterna i Österåker är i och för sig att gratulera för att de lyckats sälja ut 647 lägenheter under år 2000. Faktum kvarstår dock: det finns fortfarande kvar 1 416 lägenheter samt centrumfastigheter och andra rent kommersiella lokaler i Armadas ägo. Moderat politik är inte att köpa en del och sälja annat i kommunala bolag, utan snarare att bedriva en konsekvent linje för att föra över offentlig verksamhet till privata händer. Moderat politik bör vara moderat politik – även i Österåker.

Ett glas rött i blått Nacka

Det är en okontroversiell uppfattning att våra folkvalda politikers främsta uppgift är att företräda medborgarna i frågor som är av allmänt intresse. Vad som skall karaktäriseras som allmänt intresse är en central fråga i många politiska dispyter, men många menar sannolikt att en vinodling knappast är vad skattebetalarnas pengar skall användas till. De som är intresserade av att odla eller dricka vin får betala själva, medan de som inte delar intresset slipper betala.

Nacka heter en i relativa termer föredömlig kommun vad gäller det successiva införandet av en mindre socialistisk agenda än vad vi är vana att uppleva i svenska kommuner. Ett lika pinsamt som ordentligt bakslag för frihetens politik

inträffade emellertid under våren 2000, då områdesnämnden i Boo fattade beslutet att spendera 150 000 kronor av skattebetalarnas pengar på att iordningställa odlingsterrasser för vin.

Med hänvisning till nutidsmänniskans bristande kunskap i kallklimatsvinodling och kulturhistorisk vård av trädgårdsanläggningar anslogs följaktligen 50 000 skattekrönor för att under efterföljande vår avlägga studiebesök på vinodlingar i Provence och på Gotland. Därefter vidtog iordningställandet av området – en osannolik lek med skattemedel som mycket väl kan matcha allehanda (s)-märkta kommunala skrytbyggen. En förening för skörd och skötsel av det kommunala vinberget bildades.

Inte ens med ett betydande mått av ansträngning kan vinodling – en ren hobbyverksamhet – anses vara en kommunal kärnuppgift. Om det anträffas alltför mycket pengar i Nackas skattebox torde varje ideologiskt bevandrad moderat hellre sänka skatten i stället för att spendera överskottet på vingård med tillbehör. För inte finns det väl moderater i Nacka som menar att vinstöckar och diverse vinkulturella förevändningar är viktigare än att ägna sig åt att bedriva riktig moderat politik – det vill säga sänka skatter och minskad offentlig verksamhet?

Till och med långt in i det socialistiska blocket finns det politiker som hävdar att de tvångsmässigt indrivna skattemedlen helst bör användas på ett förnuftigt och effektivt sätt. I moderatstyrda Nacka kommun används en del av medborgarnas pengar för att köpa in vinstöckar. Förnuftigt och effektivt? Inte särskilt.

Omdömet i denna fråga förefaller ha varit marginellt bättre än omdömesförmågan efter några konsumerade buteljer rött. Sådana utsvävningar bör inte ske med andra människors hoparbetade pengar.

Moderata politiker skall sänka skatten och verka för reducerade offentliga åtaganden snarare än att vara uppfinningsrika och hitta på nya fantasifulla kommunala verksamheter. Moderat politik bör vara moderat politik – även i Nacka.

www.fmsf.se